

Projektiõppe kursuse kava „Linna/valla kaasav eelarve“

Kursuse kirjeldus

Kursus algne idee on kasvanud välja tööandjate korduvatest väljaütlemistest, et meie haridussüsteem ei anna õpilastele piisavalt võimalusi praktiliseks tegutsemiseks ning ei arenda koostööoskusi. Tõsi, koolis pannakse hinne enamasti teoreetiliste teadmiste ülesütlemise eest ning kui selle käigus õpilased koostööd teevad, siis heaks seda ei kiideta. Samal ajal on tööturul vähe ameteid, kus saab tegutseda teistest sõltumatult ja kus ei peaks teoreetilisi teadmisi praktikasse panema. Näiteks ka õpetaja seisab küll klassi ees üksi, kuid sellele eelnevad tundidepikkused õppenõukogud, kus koos arutatakse, kuidas õppe- ja kasvatustööd kõige parem läbi viia on. Ja kindlasti ei piisa sellest, kui ainult õpetamise teoreetilise poolega kursis olla.

2011. aasta uued õppekavad (nii põhikooli- kui ka gümnaasiumi) tõid juba otseselt välja, et eesmärgiks ei ole ainult õpilaste teadlikkuse tõstmine, vaid nende kujundamine aktiivseteks ja vastutustundlikeks kodanikeks. Kui võtta näiteks 2023. aastal täiendatud gümnaasiumi riiklik õppekava, siis ütleb selle sihiseade otse, et gümnaasiumis keskendutakse „kodanikuoskuste, -aktiivsuse ja -vastutuse väljakujunemisele“¹. Kuidas saaks seda mõõta näiteks kontrolltööga? Üldpädevuste seas välja toodud ettevõtlikkuspädevus lausa nõuab projektiõppe juurutamist koolis: „suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada lühi- ja pikaajalisi plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske; mõelda kriitiliselt ja loovalt, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid; rakendada finantskirjaoskust;“².

Kuna nõudlus oli olemas, kuid haridussüsteem ei rutanud oma harjumuspäraseid õpetamise viise muutma, siis tekkis pakkumine mujalt, üks aktiivsemaid nügijaid on läbi aastate olnud kogukonnapraktika projekti meeskond, mis on Eestis tegutsenud üle kümne aasta³. Otseselt projektikeskset lähenemist on propageerinud Proovikivi meeskond⁴. Konkreetsemalt projektiõppe metoodikat on muidugi aidanud levitada ka Eesti kõrgkoolid⁵.

Ka kaasava eelarve idee on alguse saanud väljastpoolt kooliruumi, kohaliku omavalitsuse tasandilt, Eestis oli siin esirinnas Tartu, kus on sedalaadi linnaelanike kaasamist rakendatud juba üle kümne aasta⁶. Eesmärk on osaliselt sama, mis ettevõtlikkuspädevusel koolides – toetada inimeste aktiivsust, panna nad kaasa mõtlema ja tundma vastutust. Antud kursus võimaldab kokku tuua riikliku õppekava sihiseade ja kohaliku omavalitsuse huvi tõsta elanike aktiivsust nende omavalitsuse territooriumil

¹ Gümnaasiumi riiklik õppekava (2023) <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021?leiaKehtiv>

² Ibid

³ Programmist (i.a.) Kogukonnapraktika. <https://kogukonnapraktika.ee/programmist/>

⁴ Väljakutsed (i.a.) Proovikivi. <https://proovikivi.ee/portfoolio/>

⁵ Rekkor, S., Peterson, B.(i.a.) Projektiõppe ettevõtlikkuspädevuse arendamiseks.

<https://www.tlu.ee/opmat/HTI/projektipe/index.html>

⁶ Tartu kaasav eelarve (2021) <https://www.tartu.ee/et/kaasaveelarve#uldinfo>

toimuva suhtes. Kooli jaoks annab projektitöö metoodika sidumine linna või valla kaasava eelarvega suurema konkreetseuse ning motivatsiooni kohaliku tasandi otsustusprotsessidesse süveneda.

Õppe-ja kasvatusesmärgid (Gümnaasiumi riikliku õppekava ühiskonnaõpetuse ainekava põhjal)

Kursusega taotletakse, et õpilane:

on aktiivne kodanik, osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatusprojektides koostöös kogukonna, avaliku sektori ja teiste partneritega;

leiab, hindab, süstematiseerib ja kasutab infot kriitiliselt;

oskab ja tahab panustada meeskonna liikmena ühise eesmärgi saavutamisse.

Õpitulemused (Gümnaasiumi riikliku õppekava ühiskonnaõpetuse ainekava põhjal)

Õpilane:

märkab väljakutseid ühiskonnas ja reageerib nendele oma võimaluste piires;

oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi;

selgitab näidete kaudu erinevate ühiskonnaelu valdkondade toimimist ja omavahelisi seoseid;

hindab adekvaatselt oma eneseteostusvõimalusi ühiskonnas;

mõistab oma võimalusi mõjutada ühiskondlikke protsesse aktiivse kodanikuna nii koolis kui ka väljaspool, mõistab erinevate ühiskonnasektorite koostöö tähtsust;

analüüsib näidete põhjal kodanikuaktiivsuse mõju kogukonnale või ühiskonnale;

mõistab indiviidi võimalusi maailmakodanikuna ja selle tähendust;

oskab infot leida, kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet;

on hea meeskonnakaaslane.

Õppesisu, õppe kavandamine ja korraldamine

Kursust on võimalik integreerida ühiskonnaõpetuse kursusega: meedia, kohaliku omavalitsuse ning kodanikuühiskonna teemad kattuvad linna või valla kaasava eelarve projekti teemadega. Olen selle ise järgi proovinud ning see on võimalik, kuigi sel juhul peavad õpilased olema valmis suuremaks iseseisvaks tööks. Kui koolil on võimalik kursust eraldi 35 tunni (tunni pikkus 45 minutit) ulatuses läbi viia, on see muidugi eriti hea.

Järgnevalt on kursuse tegevused jaotatud paralleelselt 35 tunni (iseseisev kursus) ja 7 tunni (integreeritud ühiskonnaõpetuse kursusesse) peale.

1.-5. tund/1. tund

Rühmade moodustamine. Projektitöö üheks eesmärgiks on meeskonnas töötamiseks vajalike oskuste arendamine, nii et vaja on rühmi. Optimaalne suurus on 3-5 õpilast, paaristöö dünaamika ei ole sama, mis meeskonnatööl, nii et kaks inimest on liiga vähe ning üle viie inimesega rühmas kipub minu kogemusel vastutus liigselt hajuma. 3-5 õpilasega rühmade korral tekib tavaliselt ühes

gümnaasiumiklassis 8-10 meeskonda, mis on ka õpetajale juhendamiseks veel hoomatav hulk eri teemasid.

Et rühmad ei moodustuks mugavuse baasil (õpilane valib oma pinginaabri, sest temaga on mugav koos töötada), siis viin ma võimalusel õpilased klassiruumist välja, kuhugi suuremasse ruumi, igaüks saab valge A4 paberilehe ning pliiatsi. Täielikus vaikuses saab õpilane ülesande ühe minuti jooksul mõelda, mille pärast tal oma kodukohas süda kõige enam valutab ning seejärel tuleb tal kirjutada paberile probleemi iseloomustav märksõna, piisavalt suurelt, et see oleks ka eemalt loetav. Seejärel saab igaüks sõna, et vajadusel enda poolt välja toodud probleemi selgitada. Kes on sõna saanud, see jääb seisma klassikaaslaste ette ning tema ümber koonduvad sarnaste märksõnadega klassikaaslased. Muidugi ei saa ka nii välistada pinginaabrite sattumist samasse meeskonda, kuid see polegi eesmärk omaette. Niimoodi tekkinud rühmad võivad olla muidugi suuremad või väiksemad, kui ette nähtud 3-5 inimest, nii et järgneb „ideede laat“ – üksi või kahekesi jäänud õpilased peavad kas kellegi endale juurde meelitama või liituma mõne teise ideega, üle 5 õpilasega rühmad peavad jaguneme, mitu sama või sarnase temaga tegelevat rühma võib olla. Muidugi annab see protsess võimaluse teha valik inimeste, mitte teema põhjal, kuid samas ei tööta ükski meeskond efektiivselt, kui selle liikmed üksteist ei talu.

Metoodika tutvustus. Alles meeskondade moodustamise järel toimub metoodika tutvustus. Eesmärk on, et nad mõtleks esmalt sellele, mis on neile oluline, kui metoodikat tutvustada juba enne, siis võib juhtuda, et mõeldakse pigem sellele, mis oleks lihtsalt tehtav või kergelt turustatav. Metoodika tutvustus tähendab, et õpilased saavad kohe ülevaate kõikidest järgmistest sammudest kuni oodatava lõpptulemuseni ja hindamiskriteeriumiteni välja, see aitab neil oma tegevusi planeerida ja on eriti oluline, kui osa protsessist tuleb õpilastel läbida iseseisvalt, koduse tööna (integreeritud kursus). Samuti aitab kogu info omamine meeskonnal oma tööd planeerida, mõelda läbi ajakava ning tööjaotus.

Näide:

Klassis 12.a kujunenud rühmad

Varjualusega jalgrattaparklad linnaruumi 3 õpilast

Multifunktsionaalne spordiväljak Tähtvere pargis 4 õpilast

Pingid talvel lumevabaks 4 õpilast

Mõnus ja rahulik puhkepaik noortele 3 õpilast

Bolti tõukerataste parkimisalad 4 õpilast

Nutikad ülekäigurajad 4 õpilast

Päikesevarju ning laudadega pingid 4 õpilast

Meditatsioonilased teadmised noortele lähemale 4 õpilast

Väljõusaal ERMi juures 5 õpilast

6.-10. tund/2. tund

Probleemi kirjeldamine. Esimene oluline etapp sisulises töös on leida tõestus, et murekoht on tõeline. See tähendab eeskätt probleemi täpset sõnastust ning infootsingut, mille eesmärgiks on leida objektiivseid näitajaid, mis kinnitaks probleemi tõsidust. Kui ei ole võimalik leida juba olemasolevaid

statistilisi näitajaid, siis võib kaaluda ise nende kogumist, näiteks küsitluse läbi viimist, kui mitte kogu valla või linna elanike, siis vähemalt oma koolikaaslaste hulgas. Kui vähegi võimalik, siis peaks uurima, kas tegu on kasvava või kahaneva probleemiga, mis on selle põhjused, mida on juba proovitud ette võtta ja kui edukad on probleemi leevendamisel olnud. Probleemi kohta info otsimine võib viia tõdemuseni, et probleemi ei olegi või sellega juba tegeletakse ning protsessi tuleb alustada otsast peale.

Samuti peaks leidma mingid võrdlusandmed teiste omavalitsustega või sama omavalitsuse teiste piirkondadega, et näha, kas probleem on seal sama aktuaalne ning kui mitte, siis kuidas on selleni jõutud. Kui teie omavalitsuses on ka tegelikult kaasava eelarve hääletus, siis on nüüd õige aeg vaadata, millised on olnud varasemate aastate ideed ning milliseid kriteeriume veel jälgima peaks. Tartu kaasava eelarve puhul tuleb näiteks silmas pidada, et investering peab pakkuma avalikku hüve ja olema avalikus kasutuses.

Probleemi kirjeldamiseks on õpilastel kindlasti vaja arvutis töötamise võimalust, et infootsingut läbi viia.

Näide:

Idee Multifunktsionaalne spordiväljak Tähtvere pargis (Tartu)

Probleemi kirjeldus: kooli kehalise tunnid - vähene mängude/tegevuste valik välitundide ajal (ainult jalgpall, frisbee ja kepikõnd), sest puuduvad muud võimalused, olemasolev väljak Tähtvere on ebasobiv - mullane, mudane ja ebatasane - vigastuse oht, väravaid ei ole - on üks mingi värava moodi raam (peab kasutama torbikuid), lisaks on ebamäärased piirid ning pall võib lennata sõiduteele. Kannatavad kooliõpilased, kelle kehalise kasvatuse tunnid toimuvad Tähtvere pargis, kuid ka kohalikud elanikud, kes soovivad kodu ligidal ohutult sporti teha.

Lähedal dendropargis on olemas küll väravad, aga tegemist on vanade ja unarusse jäetud väravatega ning väljak jätab soovida - ebatasane ja mullane, ebamääraste piiridega, ühes ääres on kraav ja teises künkad ja võib kujutada ohtu kõrval sportivatele või lihtsalt jalutavatele inimestele. Kui võrrelda teiste Tartu koolidega, siis Tartu Raatuse koolil ja Veeriku koolil on väljakud, kuid need on meie koolist liiga kaugel, võtaks liialt aega, et sinna jõuda, pluss teise kooli õpilased on ka seal.

11.-15. tund/3. tund

Praktiliste tegevuste planeerimine. Selleks ajaks peaks olema probleem sõnastatud ja saab mõtlema hakata konkreetsetele lahendustele, mis aitaks probleemi lahendada või vähemalt olukorda leevendada. Idee lisaks tuleb läbi mõelda selle teostuse tehniline pool, ka eelarve. Eelarve on tavaliselt õpilaste jaoks kõige keerulisem osa, sageli ei osata mõelda nn kaasnevate kulutuste peale (näiteks on pingi paigutamiseks kuhugi vaja pinnas kindlustada jne). Mõistlik on jälle üle vaadata ka konkreetse omavalitsuse kaasava eelarve reeglid (kui need olemas on), näiteks Tartu kaasava eelarve puhul tuleb silmas pidada ideest osasaajate hulka, mõju linnaruumile, originaalsust, kogukondade koostöö ja aktiivsete eluviiside soodustamist. Lisaks on Tartus paika pandud, et maksimaalne maksumus ei tohi olla suurem, kui 100 000 eurot ning see ei tohi tuua kaasa ebamõistlikke kulutusi järgmisteks aastateks.

Praktiliste tegevuste planeerimiseks on õpilastel kindlasti vaja arvutis töötamise võimalust, et eelarve jaoks infootsingut läbi viia.

Näide:

Idee Multifunktsionaalne spordiväljak Tähtvere pargis (Tartu)

Meie pakutud lahendus oleks multifunktsionaalne spordiväljak, kus saaks mängida kossu ja jalkat. Väljak oleks kunstmuruga kaetud, kuid nii, et korvpall pörkab, korvirõngad kõrgusega 3.05 m, korvivõrgud metallist, et ei lõhutaks, seinad puidust, otsaseintes on väravad, võrgud ümber väljaku, et pall kaugele ei läheks ning sissepääs kas otsa- või küljeseinast.

Eelarve ca 80 000 eurot, Otepääl läks 2019 planeeritud sarnane projekt maksma 64 000.

16.-20. tund/4. tund

Praktiliste tegevuste planeerimine. Enda idee viimistlemine on projekti kõige mahukam osa, nii et selle jaoks tuleb aega leida. Kui idee on juba selgemat kuju võtmas, siis oleks hea selle teostatavust ja realistlikkust kontrollida. Kui vähegi võimalik, võiks kutsuda kellegi kohalikust omavalitsusest kooli või minna ise klassiga valla- või linnavalitsusse, et rääkida ametnikega, kes kohaliku omavalitsuse igapäevaelu korraldavad. Minu kogemusel puudutavad enamus ettepanekuid avaliku ruumi kasutust, nii et mõistlik oleks kohtuda inimesega, kes vastutab selle valdkonna eest, kuid see võib olla ka rahandusega tegelev ametnik või keegi poliitilistest otsustajatest. Esmalt võiks see inimene rääkida üldiselt planeerimise ja otsustamise protsessist kohaliku omavalitsuse tasandil, kuid aega peaks jääma ka õpilaste projektide lühikeseks tagasisideandmiseks.

Kui idee on juba ilmet võtnud, siis peaksid õpilased ise kehastuma ka selle kriitikuteks ning välja tooma, milliseid takistusi nad enda idee realiseerimisel näevad. Oma projekti nõrkuste välja toomine ei ole nõrkus, see võimaldab juba ette näha kriitikute küsimusi ja mõelda valmis vastused, lisaks pole veel hilja projekti parandusi teha.

Näide:

Idee Multifunktsionaalne spordiväljak Tähtvere pargis (Tartu)

Võimalikud probleemid - ebasobiv pinnas vundamendi rajamiseks (puud ja nende juured), vandaalitsemine, väljaku kasutamise jagamine eri koolide vahel.

21.-25. tund/5. tund

Reklaamikampaania. Nii nagu linna- või valla kaasava eelarve puhul teevad lõpliku otsuse kohaliku omavalitsuse esindajad, nii võiks ka selle projekti oluline osa olla koolikaaslaste eelistuse küsimine. Arvamust ei saa aga küsida, kui koolipere ideedest midagi ei tea, nii et kui idee on läbi mõeldud, siis nüüd tuleb mõelda ka sellele, kuidas veenda teisi selle headuses. Hoolikalt tuleb läbi mõelda nii sõnum, sihtgrupp kui kanalid. Mina õpetajana panen kokku nimekirja, kus on idee nimetus ja meeskonna enda poolt kokku pandud lühitutvustus 2-3 lauset. Järjekorranumbrid loosime, et kogu protsess oleks võimalikult demokraatlik. Minu poolt kokku pandud lühiinfo läheb kooli ametliku kanali (Studium, E-kool) kaudu kõikidele kooli õpilastele ja töötajatele ning hääletuspäevadel on see info üleval hääletusruumis, kuid kogu muu kampaania eest vastutavad õpilased ise.

Kõige jõukohasem õpilastele ja seepärast ka kõige tavalisem on reklaamplakatite koostamine, sel juhul tuleb enne läbi rääkida, kas nende printimisel koolis on mingeid piiranguid ning kuhu neid koolimajas

üles panna võib. Samuti võiks kohe alguses paika panna ka selle, et kampaania lõpus on õpilastel endil kohustus plakadid maha võtta. Sotsiaalmeedia postitused tuleb samuti läbi mõelda ning paika panna reeglid hääletuse nädalal toimuvate kampaaniate osas.

Näide:

Idee Multifunktsionaalne spordiväljak Tähtvere pargis (Tartu)

Õpilaste analüüs enda kirjeldus kampaaniast:

1.02. tegime esimese Facebooki postituse - eesmärk aegsasti ette teatada potentsiaalsetele hääletajatele, 05.02. - teisel hääletuspäeval Facebookis meeldetuletus, et meie poolt hääletada (vähe vaimukam positus).

03.02. kiri Stuudiumi kaudu - kiri meelega õhtul saadetud, et esimese hääletuspäeva hommikul nähtaks esimese asjana meie kirja.

Vahetunnis tutvustasime õpilastele meie ideed.

Oleks võinud teha ka plakadid, et veel rohkemateni jõuda oma ideega.

26.-30. tund/6. tund

Hääletuse nädal. Hääletust on võimalik teha ka elektrooniliselt, kuid mina eelistasin teha seda paberkandjal. Istusin ise iga päev kahe söögivahetunni ajal kooli aatriumis, nina ees klasside nimekirjad ja hääletussedelid, kõrval valimiskast ja seinal kaasava eelarve ideed. Kooli sekretär oli valmis mind asendama, kui oli vajadus samal ajal kusagil mujal olla. Samas võib selle ülesande delegeerida ka õpilastele. Eelistasin paberkandjal hääletamist, sest mulle tundub, et kui reaalselt lauaga väljas olla, siis märkavad õpilased seda rohkem, astuvad ligi ja tunnevad huvi ning ka hääletavad. Muidugi võib kasutada ka kombineeritud vormi – nii paberkandjal, kui elektroonilist hääletamist, tuleb lihtsalt tehniline pool läbi mõelda.

Hääletada said nii kõik õpilased kui ka kõik kooli töötajad. Hääletamiseks tuli esitada oma isikut tõendav dokument (nt õpilaspilet) ja anda allkiri, täidetud valimissedelile lõin kooli templi ning seejärel võis oma kodanikukohustuse täitnud koolipere liige sedeli valimiskasti libistada.

Projektmeeskonnad said jooksvalt iga päeva järel infot, milline on hetke hääletustulemus ja omavahelistel kokusaamistel arutasime, miks on seis just selline ning mida nad saaksid veel teha, et olukorda muuta. Palusin igal meeskonnal endalt küsida, kas nad on teinud vaid miinimumi, et projektiga ühele poole saada või andnud endast maksimumi, et projekt ka edukas oleks.

Hääletusega samal ajal toimub esitluste viimistlemine, milleks on õpilastel vaja sülearvuti kasutamise võimalust.

Näide:

Õpilaste koostatud oma idee lühitutvustused

Idee nr 1. Varjualusega jalgrattaparklad linnaruumi

Tartu linn ehitab lähiaastatel uue jalgrattateede võrgu, kuid linnaruumis on puudu korralikest varikatustega parkimiskohtadest. Katuse alla pargitud terasratsud oleksid kaitstud vihma, tuule, lume

ja päikese eest, mis muudaks jalgrattasõidu eelistatumaks valikuks igal aastaajal ja iga ilmaga. Samuti vähendaksid uued rattaparklad vabade parkimiskohtade nappust ning lisaksid rohkem parkimisvõimalusi rahvarohketesse piirkondadesse.

Idee nr 2. Multifunktsionaalne spordiväljak Tähtvere parki

Meie idee on rajada Tähtvere parki multifunktsionaalne spordiväljak, kus saab mängida nii jalgpalli kui korvpalli. Väljakust saaksid kasu eelkõige Tähtvere ja Supilinna linnaosa elanikud, samuti HTG, Tartu Kesklinna Kooli ja Tartu Katoliku Hariduskeskuse õpilased, kelle kehalise kasvatuse tunnid toimuvad Tähtvere pargis. Multifunktsionaalne spordiväljak kutsub inimesi liikuma, võimaldades sportida spetsiaalsel väljakul, mis vähendab vigastuste ohtu ja loob mõnusa keskkonna aktiivseks tegevuseks.

Idee nr 3. Pingid talvel lumevabaks

Linnas on juba palju pinke, mis teevad väljas olemist mugavamaks. Kuid talvel lume ja lörtsiga on need kasutud, sest neid ei saa kasutada ennast märjaks tegemata. Lahendame probleemi lisades pinkide kõrvale harjad ja jääkaabitsad, millega saab igaüks pingid puhtaks teha nii endale kui ka järgmisele kasutajale. Sellega avastame Tartu pinkide täieliku potentsiaali igal aastaajal!

Idee nr 4. Mõnus ja rahulik puhkepaik noortele

Tartu linnas on küll palju pinke, kuid need on ebamugavad ning ei võimalda koos olla keskmises suuruses grupiga. Toome Tartusse koha, kus saab mugavalt õues aega veeta, ka grupiga

Idee nr 5. Bolti tõukerataste parkimisalad

Halvasti pargitud Bolti tõukerattad näevad tänaval koledad välja ning võivad tekitada probleeme liikumiskustega inimestele. Viljandis on lahenduseks tehtud elektritõukeratastele spetsiaalsed parkimisalad - neid võiks teha ka Tartusse! Tõukerattaid oleks lihtsam leida ja parkida, need ei segaks inimesi ja linn näeks parem välja.

Idee nr 6. Nutikad ülekäigurajad

Meie ideeks on luua nutikad ülekäigurajad, mis tuvastavad andurite abil jalakäijad ja aktiveerivad vilkuvad märgutuled, et hoiatada autojuhte. Süsteem muudab Tartu tänavad kõigile liiklejatele ohutumaks, vähendab õnnetusi ning muudab jalakäija autojuhile märgatavaks!

Idee nr 7. Päikesevarju ning laudadega pingid

Oled sa kunagi istunud Tartu linnas mõnel pingil ja leidnud, et ei saa õues olemist nautida, kuna kuum hiliskevadpäike kõrvetab ega pole kohta, kuhu oma asju toetada? Meie pakume lahendust: Delta hoone juurde päikesevarju ning laudadega pingid. Rahulik paik annaks võimaluse õppida ning aega veeta värskes õhus, ilma et peaks muretsema looduslike elementide pärast nagu vihm või põletavad päikesekiired.

Idee nr 8. Meditsiinilased teadmised noortele lähemale

Aitame koos muuta Tartu mänguväljakud mitte ainult lõbusaks, vaid ka harivaks! Seoses Tartu 2025 kaasava eelarve projektiga on meie ideeks lisada Tartu olemasolevatele mänguväljakutele inimanatoomiat selgitavad mudelid. Mänguline õuesõpe toetab loomulikku avastamisrõõmu, aidates lastel paremini mõista inimkeha toimimist ning äratades huvi teaduse vastu.

Idee nr 9. Välijõusaal ERMi juures

Meie idee rajada ERM-i juurde väljõusaal on mitmetahuline. Kuna see on arenev piirkond, kuhu kolivad uued inimesed ja lisaks on seal kõrval jalgpalliväljak, siis otsustasime, et rajame väljõusaali sinna. Seda saavad kasutada kõik ning see pakub kõigile suurt huvi.

31.-35. tund/7. tund

Tulemuste esitlemine. Kursuse hinde saavad õpilased oma projektitöö esitlemise eest, hääletustulemus kindlasti mõjutab seda, kuid mitte otseselt.

Kuna sõltuvalt klassist on projektimeeskondi 8-10, peab enne hoolega läbi mõtlema, kuidas ajaliselt välja tulla. Minul on olnud luksus anda igale meeskonnale 15 minutit – 10 minutit enda töö tutvustamiseks ja 5 minutit kuulajate küsimustele vastamiseks. Sel juhul saab hakkama 2-3 astronoomilise tunniga.

Töö tutvustusest peavad osa võtma kõik meeskonna liikmed, ülejäänud klass ei ole passiivsed kuulajad, nad on kaasatud hindajatena ning ma võtan klassikaaslaste tagasisidet hinde panemisel ka tegelikult arvesse. Hindamise aluseks on maatriks, mida ka ise kasutan. Kui kohalikust omavalitsusest on valmis keegi tulema esitlusi kuulama, kaasatakse hindamisse ka tema.

Projekti tutvustus algab probleemi kirjeldusega, seejärel tutvustavad nad enda poolt välja pakutud lahendust koos eelarvega, selgitavad enda lahenduse vastavust kriteeriumitele ja lõpuks räägivad enda reklaamikampaaniast, analüüsivad selle edu või ebaedu põhjusi.

Kui kõik meeskonnad on oma projekti esitlenud, siis saavad kõik õpilased enesehindamise lehe, kuhu nad peavad kirjutama, kuidas ise enda lõpptulemusega rahul on ning milline oli nende hinnangul protsendiliselt iga meeskonnaliikme panus. Lisaks on neil võimalik kogu protsessi kommenteerida.

Hiljem saab iga õpilane individuaalse kirjaliku tagasiside, kus toon välja, millist aspekti hindasid tema klassikaaslased kõige madalamate ja millist kõige kõrgemata punktidega ning kui õpilased on lisanud asjalikke kommentaare, siis edastan ka need. Eraldi toon välja enda poolt antud punktid ning põhjendan neid ja lõpuks saavad nad teada, milline oli rühmakaaslaste hinnang protsessile ja tema panusele. See viimane võib tähendada, et sama meeskonna liikmed ei saa projekti eest sama hinde.

Kõige viimase asjana palun õpilastel iseseisvalt analüüsida, kuidas läksid kokku tema klassikaaslaste ja õpetaja hinnang meeskonna enda antud hindega ning kas ta on nõus enda meeskonnakaaslaste antud hinnanguga enda panusele, mis võisid olla need põhjused, kui kusagil on väga suured erinevused ja mida tal sellest õppida on.

Näide:

Ühiskonnaõpetuse projekti hindamismaatriks

Palun hinda iga projekti neljast erinevast aspektist punktidega 0-5, millest 5 punkti näitab, et aspekt vastab täielikult tabeli päises kirjutatule ja 0 punkt näitab, et see aspekt puudub.

Idee nimi ja number	Probleemi kirjeldus: probleemi tõsidus on veenvalt välja toodud ning	Võimalikud lahendused: on võimalikult konkreetselt välja pakutud sammud, mis	Kriteeriumitele vastamine: kas on aastaga realiseeritav, ideest osasaajate	Reklaamikampaania: mida tegite, et kooliperet oma ettepanekust teavitada, kui paljudeni jõudsite,	Hinnang esinemisele: kõik rühma liikmed on esitlemisse võrdselt
---------------------	--	--	--	---	---

	tõestatud usaldusväärsete näidete abil, on olemas võrdlus teiste omavalitsustega.	võiks viia probleemi lahendamise või leevendamiseni, välja on toodud võimalikud takistused, kirjeldatud on ka lahenduse tehniline pool ning eelarve.	hulk, kulutused järgmisteks aastateks, originaalsus, mõju linnaruumile, kogukondade koostööd ja aktiivset eluviisi soosiv.	kuidas teil hääletusel läks, mida võinuks teha teisiti.	kaasatud, esitlus on selge, süsteemne ning arusaadav.

Enesehindamine
Nimi:

Millise hinde annaksid enda töögrupi lõpptulemusele?

Kui lõpptulemus on 100%, siis kui suur oli iga teie meeskonnaliikme panus (kirjuta nimeliselt välja kõik meeskonnaliikmed, ka iseenda, ning iga nime järel tema panus protsendiliselt, nii et kokku tuleks 100%)

1) 2) 3) 4) 5)

Mida veel lisada soovid?

Ma usun, et linna/valla kaasav eelarve on hea moodus projektiõppe abil arendada õpilastes mitmeid praktilisi oskusi ja näidata, et lihtsalt kurtmise asemel on tema enda võimuses muutusi algatada. Kel vähegi julgust ja võimalust, siis proovige ise järgi. Soovitan!

Aare Ristikivi

Projektiõppe kursuse kava „Kooli kaasav eelarve“

Tegu on mugandusega kursuse „Linna/valla kaasav eelarve“ kavast, muudatused on vaid detailides ja näidetes. Olen ise mõlemad praktikas läbi täinud ning kinnitan, et sama lähenemine töötab mõlemal juhul. „Kooli kaasav eelarve“ sobib kindlasti põhikooli paremini kui „Linna/valla kaasav eelarve“ ning kooli kaasava eelarve projekti võib proovida läbi viia hoopiski õpilasesinduse abil.

Kursuse kirjeldus

Kursus algne idee on kasvanud välja tööandjate korduvatest väljaütlemistest, et meie haridussüsteem ei anna õpilastele piisavalt võimalusi praktiliseks tegutsemiseks ning ei arenda koostööoskusi. Tõsi, koolis pannakse hinne enamasti teoreetiliste teadmiste ülesütlemise eest ning kui selle käigus õpilased koostööd teevad, siis heaks seda ei kiideta. Samal ajal on tööturul vähe ameteid, kus saab tegutseda teistest sõltumatult ja kus ei peaks teoreetilisi teadmisi praktikasse panema. Näiteks ka õpetaja seisab küll klassi ees üksi, kuid sellele eelnevad tundidepikkused õppenõukogud, kus koos arutatakse, kuidas õppe- ja kasvatustööd kõige parem läbi viia on. Ja kindlasti ei piisa sellest, kui ainult õpetamise teoreetilise poolega kursis olla.

2011. aasta uued õppekavad (nii põhikooli- kui ka gümnaasiumi) töid juba otseselt välja, et eesmärgiks ei ole ainult õpilaste teadlikkuse tõstmine, vaid nende kujundamine aktiivseteks ja vastutustundlikeks kodanikeks. Kui võtta näiteks 2023. aastal täiendatud gümnaasiumi riiklik õppekava, siis ütleb selle sihiseade otse, et gümnaasiumis keskendutakse „kodanikuoskuste, -aktiivsuse ja -vastutuse väljakujunemisele“⁷. Kuidas saaks seda mõõta näiteks kontrolltööga? Üldpädevuste seas välja toodud ettevõtlikkuspädevus lausa nõuab projektiõppe juurutamist koolis: „suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgi, koostada lühi- ja pikaajalisi plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske; mõelda kriitiliselt ja loovalt, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid; rakendada finantskirjaoskust;“⁸.

Kuna nõudlus oli olemas, kuid haridussüsteem ei rutanud oma harjumuspäraseid õpetamise viise muutma, siis tekkis pakkumine mujalt, üks aktiivsemaid nügijaid on läbi aastate olnud kogukonnapraktika projekti meeskond, mis on Eestis tegutsenud üle kümne aasta⁹. Otseselt projektikeskset lähenemist on propageerinud Proovikivi meeskond¹⁰. Konkreetsemalt projektõppe metoodikat on muidugi aidanud levitada ka Eesti kõrgkoolid¹¹.

Ka kaasava eelarve idee on alguse saanud väljastpoolt kooliruumi, kohaliku omavalitsuse tasandilt, Eestis oli siin esirinnas Tartu, kus on sedalaadi linnaelanike kaasamist rakendatud juba üle kümne aasta¹². Eesmärk on osaliselt sama, mis ettevõtlikkuspädevusel koolides – toetada inimeste aktiivsust,

⁷ Gümnaasiumi riiklik õppekava (2023) <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021?leiaKehtiv>

⁸ Ibid

⁹ Programmist (i.a.) Kogukonnapraktika. <https://kogukonnapraktika.ee/programmist/>

¹⁰ Väljakutsed (i.a.) Proovikivi. <https://proovikivi.ee/portfoolio/>

¹¹ Rekkor, S., Peterson, B.(i.a.) Projektõppe ettevõtlikkuspädevuse arendamiseks.

<https://www.tlu.ee/opmat/HTI/projektõppe/index.html>

¹² Tartu kaasav eelarve (2021) <https://www.tartu.ee/et/kaasaveelarve#uldinfo>

panna nad kaasa mõtlema ja tundma vastutust. Koolide kaasav eelarve projekt on veel värskem algatus, kuid sellegipoolest on jõutud juba luua ka õppematerjale, mis huvilistele oluliseks toeks võiks olla, näiteks Korruptsioonivaba Eesti ja Eesti Koostöö Kogu loodud „Demokraatia töövihik“¹³.

Antud kursus võimaldab kokku tuua riikliku õppekava sihiseade ja kohaliku omavalitsuse huvi tõsta elanike aktiivsust neid ümbritseva suhtes. Kooli jaoks annab projektitöö metoodika sidumine kaasava eelarvega suurema konkreetsuse ning motivatsiooni koolielu otsustusprotsessidesse süveneda.

Õppe-ja kasvatusesmärgid (Gümnaasiumi riikliku õppekava ühiskonnaõpetuse ainekava põhjal)

Kursusega taotletakse, et õpilane:

on aktiivne kodanik, osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatusprojektides koostöös kogukonna, avaliku sektori ja teiste partneritega;

leiab, hindab, süstematiseerib ja kasutab infot kriitiliselt;

oskab ja tahab panustada meeskonna liikmena ühise eesmärgi saavutamisse.

Õpitulemused (Gümnaasiumi riikliku õppekava ühiskonnaõpetuse ainekava põhjal)

Õpilane:

märkab väljakutseid ühiskonnas ja reageerib nendele oma võimaluste piires;

oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi;

selgitab näidete kaudu erinevate ühiskonnaelu valdkondade toimimist ja omavahelisi seoseid;

hindab adekvaatselt oma eneseteostusvõimalusi ühiskonnas;

mõistab oma võimalusi mõjutada ühiskondlikke protsesse aktiivse kodanikuna nii koolis kui ka väljaspool, mõistab erinevate ühiskonnasektorite koostöö tähtsust;

analüüsib näidete põhjal kodanikuaktiivsuse mõju kogukonnale või ühiskonnale;

mõistab indiviidi võimalusi maailmakodanikuna ja selle tähendust;

oskab infot leida, kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet;

on hea meeskonnakaaslane.

Õppesisu, õppe kavandamine ja korraldamine

Kursust on võimalik integreerida ühiskonnaõpetuse kursusega: meedia, kohaliku omavalitsuse (kui kooli omaniku) ning kodanikuühiskonna teemad kattuvad kooli kaasava eelarve projekti teemadega. Olen selle ise järgi proovinud ning see on võimalik, kuigi sel juhul peavad õpilased olema valmis suuremaks iseseisvaks tööks. Kui koolil on võimalik kursust eraldi 35 tunni (tunni pikkus 45 minutit) ulatuses läbi viia, on see muidugi eriti hea. Samuti on võimalik kursust rakendada õpilasomavalitsuse tegevustena täielikult väljaspool tunniaega.

¹³ Koolide kaasav eelarve (i.a.) <https://demokraatia.rahvaalgatus.ee/eelarve>

Järgnevalt on kursuse tegevused jaotatud paralleelselt 35 tunni (iseseisev kursus) ja 7 tunni (integreeritud ühiskonnaõpetuse kursusesse) peale.

1.-5. tund/1. tund

Rühmade moodustamine. Projektitöö üheks eesmärgiks on meeskonnas töötamiseks vajalike oskuste arendamine, nii et vaja on rühmi. Optimaalne suurus on 3-5 õpilast, paaritöö dünaamika ei ole sama, mis meeskonnatööl, nii et kaks inimest on liiga vähe ning üle viie inimesega rühmas kipub minu kogemusel vastutus liigselt hajuma. 3-5 õpilasega rühmade korral tekib tavaliselt ühes gümnaasiumiklassis 8-10 meeskonda, mis on ka õpetajale juhendamiseks veel hoomatav hulk eri teemasid.

Et rühmad ei moodustuks mugavuse baasil (õpilane valib oma pinginaabri, sest temaga on mugav koos töötada), siis viin ma võimalusel õpilased klassiruumist välja, kuhugi suuremasse ruumi, igaüks saab valge A4 paberilehe ning pliiatsi. Täielikus vaikuses saab õpilane ülesande ühe minuti jooksul mõelda, mille pärast tal oma koolis süda kõige enam valutab ning seejärel tuleb tal kirjutada paberile probleemi iseloomustav märksõna, piisavalt suurelt, et see oleks ka eemalt loetav. Seejärel saab igaüks sõna, et vajadusel enda poolt välja toodud probleemi selgitada. Kes on sõna saanud, see jääb seisma klassikaaslaste ette ning tema ümber koonduvad sarnaste märksõnadega klassikaaslased. Muidugi ei saa ka nii välistada pinginaabrite sattumist samasse meeskonda, kuid see polegi eesmärk omaette. Niimoodi tekkinud rühmad võivad olla muidugi suuremad või väiksemad, kui ette nähtud 3-5 inimest, nii et järgneb „ideede laat“ – üksi või kahekesi jäänud õpilased peavad kas kellegi endale juurde meelitama või liituma mõne teise ideega, üle 5 õpilasega rühmad peavad jaguneme, mitu sama või sarnase temaga tegelevat rühma võib olla. Muidugi annab see protsess võimaluse teha valik inimeste, mitte teema põhjal, kuid samas ei tööta ükski meeskond efektiivselt, kui selle liikmed üksteist ei talu.

Metoodika tutvustus. Alles meeskondade moodustamise järel toimub metoodika tutvustus. Eesmärk on, et nad mõtleks esmalt sellele, mis on neile oluline, kui metoodikat tutvustada juba enne, siis võib juhtuda, et mõeldakse pigem sellele, mis oleks lihtsalt tehtav või kergelt turustatav. Metoodika tutvustus tähendab, et õpilased saavad kohe ülevaate kõikidest järgmistest sammudest kuni oodatava lõpptulemuseni ja hindamiskriteeriumiteni välja, see aitab neil oma tegevusi planeerida ja on eriti oluline, kui osa protsessist tuleb õpilastel läbida iseseisvalt, koduse tööna (integreeritud kursus). Samuti aitab kogu info omamine meeskonnal oma tööd planeerida, mõelda läbi ajakava ning tööjaotus.

Näide:

Klassis 12.d kujunenud rühmad

Taara ja vanapaberi sorteerimine koolimajas 5 õpilast

Liikumispauside videod tundides kasutamiseks 4 õpilast

Kooli WC-d korda 3 õpilast

Välismaal õppimise tutvustamine 5 õpilast

Õpilaste puhkeruumi soojustamine 4 õpilast

Õpilaste karjäärivaliku toetamine 3 õpilast

Kotiriulid söökla eesruumi 3 õpilast

UPT tutvustus 10. klassidele 5 õpilast

Vaiksed nurgad õpilastele 4 õpilast

6.-10. tund/2. tund

Probleemi kirjeldamine. Esimene oluline etapp sisulises töös on leida tõestus, et murekoht on tõeline. See tähendab eeskätt probleemi täpset sõnastust ning infootsingut, mille eesmärgiks on leida objektiivseid näitajaid, mis kinnitaks probleemi tõsistust. Kui ei ole võimalik leida juba olemasolevaid statistilisi näitajaid, siis võib kaaluda ise nende kogumist, näiteks küsitluse läbi viimist oma koolikaaslaste hulgas. Kui vähegi võimalik, siis peaks uurima, kas tegu on kasvava või kahaneva probleemiga, mis on selle põhjused, mida on juba proovitud ette võtta ja kui edukad on probleemi leevendamisel olnud. Probleemi kohta info otsimine võib viia tõdemuseni, et probleemi ei olegi või sellega juba tegeletakse ning protsessi tuleb alustada otsast peale.

Samuti peaks leidma mingid võrdlusandmed teiste koolidega, et näha, kas probleem on seal sama aktuaalne ning kui mitte, siis kuidas on selleni jõutud.

Probleemi kirjeldamiseks on õpilastel kindlasti vaja arvutis töötamise võimalust, et infootsingut läbi viia.

Näide:

Idee Vaiksed nurgad õpilastele

Probleemi kirjeldus: Koolimajas pole piisavalt vaikselt puhkekohti. Lärmakas ja stressirohke keskkond mõjub õpilastele halvasti. Selline keskkond väsitab, vähendab heaolu ja takistab efektiivset ajutööd mis mõjutab negatiivselt õpitulemusi. Teadusuuringud ja küsitluse tulemused tõestavad probleemi. Meie küsimustikule vastas üle 200 õpilase, küsimusele „Kas Treffnerisse oleks vaja rohkem paikasid, mis oleksid valgustatud, mugavad ning vaiksed?“ vastas „Jah“ 77,7%. Küsimusele „Kas Sinu arvates on probleemiks, et vahetundides pole piisavalt vaikselt paikasid, kus puhata saaks?“ vastas „Teema on oluline“ 85,6%.

Tartu Erakooli näitel õpilaspesad.

11.-15. tund/3. tund

Praktiliste tegevuste planeerimine. Selleks ajaks peaks olema probleem sõnastatud ja saab mõtlema hakata konkreetsetele lahendustele, mis aitaks probleemi lahendada või vähemalt olukorda leevendada. Ideele lisaks tuleb läbi mõelda selle teostuse tehniline pool, ka eelarve. Eelarve on tavaliselt õpilaste jaoks kõige keerulisem osa, sageli ei osata mõelda nn kaasnevate kulutuste peale (näiteks on prügi sorteerimisest koolimajas vähe kasu, kui seda eraldi ära ei viida jne). Lisaks tuleb arvestada kasutada oleva rahahulgaga, mis meie projekti puhul oli 400 eurot ning sellega, et projekt ei tohi tuua kaasa ebamõistlikke kulutusi järgmisteks aastateks.

Praktiliste tegevuste planeerimiseks on õpilastel kindlasti vaja arvutis töötamise võimalust, et eelarve jaoks infootsingut läbi viia.

Näide:

Idee Vaiksed nurgad õpilastele

Võimalikud lahendused: trepialused, eraldatud nurgad (5tk), igasse muretseda pörandapadjad ja summutavad kõrvaklapid, valgustus ning sildid, mis paluvad säilitada vaikuse.

Kaasõpilaste välja käidud ideed: uus puhkeruum, klass, mis oleks alati vaba, rohkem diivaneid koolimajas, toolide või ringikujuliste ruumide laadsed istumiskohad.

Eelarve 400€. Ühe pörandapadja hind 25€, 10 pörandapatja 250€ eest. Ühed kõrvaklapid maksavad 30€, 5 kõrvaklappi 150€.

16.-20. tund/4. tund

Praktiliste tegevuste planeerimine. Enda idee viimistlemine on projekti kõige mahukam osa, nii et selle jaoks tuleb aega leida. Kui idee on juba selgemat kuju võtmas, siis oleks hea selle teostatavust ja realistlikkust kontrollida. Kui vähegi võimalik, võiks kutsuda kellegi koolieelarvest rääkima. See võib olla koolidirektor, kuid ka omaniku esindaja, st tavaliselt kohaliku omavalitsusest inimest, kes vastutab haridusvaldkonna eest, kuid see võib olla ka rahandusega tegelev ametnik või keegi poliitilistest otsustajatest. Esmalt võiks see inimene rääkida üldiselt planeerimise ja otsustamise protsessist koolis, kuid aega peaks jääma ka õpilaste projektide lühikeseks tagasisidestamiseks.

Kui idee on juba ilmet võtnud, siis peaksid õpilased ise kehastuma ka selle kriitikuteks ning välja tooma, milliseid takistusi nad enda idee realiseerimisel näevad. Oma projekti nõrkuste välja toomine ei ole nõrkus, see võimaldab juba ette näha kriitikute küsimusi ja mõelda valmis vastused, lisaks pole veel hilja projekti parandusi teha.

Näide:

Idee Vaiksed nurgad õpilastele

Võimalikud probleemid - piiratud eelarve ei luba muuta vaiksaid nurkasid päris helikindlaks, ei saa ehitada akustilisi seinasid. Kuidas leida nurkade optimaalne paigutus ja asukoht? Pole jätkusuutlik lahendus – padjad kuluvad, keegi peab hoolitsema kõrvaklappide eest.

21.-25. tund/5. tund

Reklaamikampaania. Nii nagu linna- või valla kaasava eelarve puhul teevad lõpliku otsuse kohaliku omavalitsuse esindajad, nii võiks ka kooli kaasava eelarve projekti oluline osa olla koolikaaslaste eelistuse küsimine. Arvamust ei saa aga küsida, kui koolipere ideedest midagi ei tea, nii et kui idee on läbi mõeldud, siis nüüd tuleb mõelda ka sellele, kuidas veenda teisi selle headuses. Hoolikalt tuleb läbi mõelda nii sõnum, sihtgrupp kui kanalid. Mina õpetajana panin kokku nimekirja, kus on idee nimetus ja meeskonna enda poolt kokku pandud lühitutvustus 2-3 lauset. Järjekorranumbrid loosisime, et kogu protsess oleks võimalikult demokraatlik. Minu poolt kokku pandud lühinfo läks kooli ametliku kanali (Studium, E-kool) kaudu kõikidele kooli õpilastele ja töötajatele ning hääletuspäevadel oli see info üleval hääletusruumis, kogu muu kampaania eest vastutasid õpilased ise.

Kõige jõukohasem õpilastele ja seepärast ka kõige tavalisem on reklaamplakatite koostamine, sel juhul tuleb enne läbi rääkida, kas nende printimisel koolis on mingeid piiranguid ning kuhu neid koolimajas üles panna võib. Samuti võiks kohe alguses paika panna ka selle, et kampaania lõpus on õpilastel endil kohustus plakatid maha võtta. Sotsiaalmeedia postitused tuleb samuti läbi mõelda ning paika panna reeglid hääletuse nädalal toimuvate kampaaniate osas.

Näide:

Idee Vaiksed nurgad õpilastele

Õpilaste analüüs enda kirjeldus kampaaniast:

Tegime reklaamplakati, milles oli rõhk teaduspõhisel infol.

Viisime läbi küsimustiku, millele saime 202 vastust.

Levitasime oma ideed Stuudiumi ja Facebooki kaudu.

Hääletustulemused - 50 häält, millega võib rahule jääda.

26.-30. tund/6. tund

Hääletuse nädal. Hääletust on võimalik teha ka elektrooniliselt, kuid mina eelistasin teha seda paberkandjal. Istusin ise iga päev kahe söögivahetunni ajal kooli aatriumis, nina ees klasside nimekirjad ja hääletussedelid, kõrval valimiskast ja seinal kaasava eelarve ideed. Kooli sekretär oli valmis mind asendama, kui oli vajadus samal ajal kusagil mujal olla. Samas võib selle ülesande delegeerida ka õpilastele. Eelistasin paberkandjal hääletamist, sest mulle tundub, et kui reaalselt lauaga väljas olla, siis märkavad õpilased seda rohkem, astuvad ligi ja tunnevad huvi ning ka hääletavad. Muidugi võib kasutada ka kombineeritud vormi – nii paberkandjal, kui elektroonilist hääletamist, tuleb lihtsalt tehniline pool läbi mõelda.

Hääletada said nii kõik õpilased kui ka kõik kooli töötajad. Hääletamiseks tuli esitada oma isikut tõendav dokument (nt õpilaspilet) ja anda allkiri, täidetud valimissedelile lõin kooli templi ning seejärel võis oma kodanikukohustuse täitnud koolipere liige sedeli valimiskasti libistada.

Projektimesekonnad said jooksvalt iga päeva järel infot, milline on hetke hääletustulemus ja omavahelistel kokusaamistel arutasime, miks on seis just selline ning mida nad saaksid veel teha, et olukorda muuta. Palusin igal meeskonnal endalt küsida, kas nad on teinud vaid miinimumi, et projektiga ühele poole saada või andnud endast maksimumi, et projekt ka edukas oleks.

Lisaks pidid nad läbi mõtlema, milline võiks olla nende edasine tegevus, nii juhul, kui nende idee saab rahastuse, kui juhul, kui nad ei osutu võitjateks.

Hääletusega samal ajal toimub esitluste viimistlemine, milleks on õpilastel vaja sülearvuti kasutamise võimalust.

Näide:

Hääletussedel

Ideed, mille vahel saad valida:

1. Taara ja vanapaberi sorteerimine koolimajas;
2. Liikumispause videod tundides kasutamiseks;
3. Kooli WC-d korda;
4. Välismaal edasiõppimise tutvustamine;
5. Õpilaste puhkeruumi soojustamine;
6. Õpilaste karjäärivaliku toetamine;
7. Kotiriulid söökla eesruumi;
8. UPT tutvustus 10. klassidele;
9. Vaiksed nurgad õpilastele.

Minu hääle läheb ideele nr

31.-35. tund/7. tund

Tulemuste esitlemine. Kursuse hinde saavad õpilased oma projektitöö esitlemise eest, hääletustulemus kindlasti mõjutab seda, kuid mitte otseselt.

Kuna sõltuvalt klassist on projektimeeskondi 8-10, peab enne hoolega läbi mõtlema, kuidas ajaliselt välja tulla. Minul on olnud luksus anda igale meeskonnale 15 minutit – 10 minutit enda töö tutvustamiseks ja 5 minutit kuulajate küsimustele vastamiseks. Sel juhul saab hakkama 2-3 astronoomilise tunniga.

Töö tutvustusest peavad osa võtma kõik meeskonna liikmed, ülejäänud klass ei ole passiivsed kuulajad, nad on kaasatud hindajatena ning ma võtan klassikaaslaste tagasisidet hinde panemisel ka tegelikult arvesse. Hindamise aluseks on maatriks, mida ka ise kasutan. Kui kohalikust omavalitsusest või kooli juhtkonnast on valmis keegi tulema esitlusi kuulama, kaasatakse hindamisse ka tema. Hääletuse võitnud meeskond peab olema valmis oma ideed kooli juhtkonnale ka eraldi tutvustama.

Projekti tutvustus algab probleemi kirjeldusega, seejärel tutvustavad nad enda poolt välja pakutud lahendust koos eelarvega, selgitavad enda lahenduse vastavust kriteeriumitele ja lõpuks räägivad enda reklaamikampaaniast, analüüsivad selle edu või ebaedu põhjusi ning toovad välja võimalikud edasised tegevused.

Kui kõik meeskonnad on oma projekti esitlenud, siis saavad kõik õpilased enesehindamise lehe, kuhu nad peavad kirjutama, kuidas ise enda lõpptulemusega rahul on ning milline oli nende hinnangul protsendiliselt iga meeskonnaliikme panus. Lisaks on neil võimalik kogu protsessi kommenteerida.

Hiljem saab iga õpilane individuaalse kirjaliku tagasiside, kus toon välja, millist aspekti hindasid tema klassikaaslased kõige madalamate ja millist kõige kõrgemata punktidega ning kui õpilased on lisanud asjalikke kommentaare, siis edastan ka need. Eraldi toon välja enda poolt antud punktid ning põhjendan neid ja lõpuks saavad nad teada, milline oli rühmakaaslaste hinnang protsessile ja tema panusele. See viimane võib tähendada, et sama meeskonna liikmed ei saa projekti eest sama hinde.

Kõige viimase asjana palun õpilastel iseseisvalt analüüsida, kuidas läksid kokku tema klassikaaslaste ja õpetaja hinnang meeskonna enda antud hindega ning kas ta on nõus enda meeskonnakaaslaste antud hinnanguga enda panusele, mis võisid olla need põhjused, kui kusagil on väga suured erinevused ja mida tal sellest õppida on.

Ma usun, et kooli kaasav eelarve on hea moodus projektiõppe abil arendada õpilastes mitmeid praktilisi oskusi ja näidata, et lihtsalt kurtmise asemel on tema enda võimuses muutusi algatada. Kel vähegi julgust ja võimalust, siis proovige ise järgi. Soovitan!

Aare Ristikivi